

Campus Hamar

Hanne Fodnes Bugueno

Bacheloroppgave

A. Dokumenter som data og analysemateriale

Tilknytning i små og store barnegrupper

Affiliation in small and large groups of children

Blus 3

2018

Samtykker til tilgjengeliggjøring i digitalt arkiv Brage

JA NEI

Innhold

NORSK SAMMENDRAG.....	5
ENGELSK SAMMENDRAG.....	6
FORORD.....	7
1. INNLEDNING.....	8
1.1. VALG AV TEMA OG PROBLEMSTILLING.....	8
1.2. BEGREPSAVKLARING.....	8
1.3. OPPBYGNING AV OPPGAVEN.....	9
2. TEORI.....	11
2.1. TEORI OG FORSKNING.....	11
2.1.1. De yngste barna i barnehagen.....	11
2.1.2. Samspillrelasjoner mellom barn og voksne.....	11
2.2. TILKNYTNINGSTEORI OG «TRYGG BASE».....	12
2.2.1 Primærkontakter.....	13
2.3. TRYGGHETSSIRKELEN.....	14
2.4. BARNEHAGER MED ULIK STRUKTUR OG STØRRELSE.....	15
3. METODE.....	17
3.1. VALG AV METODE.....	17
3.1.1. Kvalitativ metode og dokumentanalyse.....	17
3.2. ARTIKLER/TEKSTER TIL DOKUMENTANALYSEN.....	18
3.3. PRESENTASJON AV DOKUMENTENE.....	18
3.3.1. <i>Rammeplan for barnehagen</i>	18

3.3.2. Dette bør bli bedre for de minste barna.....	18
3.3.3. Ett år og en av 50.....	20
3.3.4. Store forhold i barnehagen.....	21
4. DRØFTING.....	23
4.1. SAMSPILL OG RELASJONER I BARNEGRUPPER MED ULIK STØRRELSE.....	23
4.2. GRUPPESTØRRELSER OG TILKNYTNING.....	24
4.3. TILGJENGELIGHET OG TILSTEDEVÆRELSE I BARNEGRUPPER MED ULIK STØRRELSE.....	26
4.4. BRUK AV TRYGGHETSSIRKELEN I SMÅ OG STORE BARNEGRUPPER...	27
5. AVSLUTNING.....	29
LITTERATURLISTE.....	31

Norsk sammendrag

Tittel: Tilknytning i små og store barnegrupper	
Forfatter: Hanne Fodnes Bugueno	
År: 2018	Sider: 32
Nøkkelord: Tilknytning, «Trygghetssirkelen, «trygg base» og størrelse på barnegruppen.	
<p>Sammendrag: I denne bacheloroppgaven tar jeg opp temaet små barns tilknytning i store og små barnegrupper. Problemstillingen er; <i>Påvirker størrelsen på barnegruppen kvaliteten på tilknytningen?</i> For å kunne svare på dette har jeg valgt å gjøre en dokumentanalyse med utgangspunkt i Rammeplanen, samt tre artikler som omhandler temaet store og små barnegrupper, og de minste barna. Med utgangspunkt i rammeplanen, de tre utvalgte artiklene og tilknytningsteori, har jeg funnet ut at det ikke nødvendigvis er størrelsen på barnehagen som avgjør om de minste barna får dekket sine behov, men størrelsen på barnegruppen og organiseringen innad i barnehagen. Mitt hovedfokus i tilknytningsteorien har vært den voksne som en "trygg base" og "Trygghetssirkelen". De minste barna trenger forutsigbarhet, tilstedeværende voksne og trygghet for å klare de utfordringer som møter dem i hverdagen.</p>	

Engelsk sammendrag (abstract)

Title: Affiliation in small and large groups of children	
Author: Hanne Fodnes Bugueno	
Year: 2018	Pages: 32
Keywords: Affiliation, "Circle of Security," Safe Base "and Size of the Children's Group.	
<p>Summary: In this bachelor assignment, I address the topic of small children`s affiliation in large and small children`s groups. The problem is; <i>does the size of the children's group affect the quality of the affiliation?</i> In order to answer this I have chosen to do a document analysis based on the kindergarten framework plan, as well as three articles dealing with the topic of large and small children's groups, and the smallest children. Based on the framework plan, the three selected articles and attachment theory, I have found that it is not necessarily the size of the kindergarten that determines whether the smallest children meet their needs, but the size of the children's group and the organization within the kindergarten. My main focus in the attachment theory has been the adult as a "safe base" and "circle of security".</p> <p>The smallest children need predictability, present adults and security to cope with the challenges that face them in everyday life</p>	

Forord

Da er snart min tid på barnehagelærerstudiet over. Det har vært noen innholdsrike og spennende år, og jeg har lært masse. Jeg har jobbet i barnehage ved siden av studiene og det har vært fint å ha noen knagger å henge teorien på i hverdagen, og ikke minst se nytten av hvor viktig det er med kunnskap i arbeid med barn. Jeg har hele tiden vært opptatt av tilknytning og arbeid med de yngste barna. Jeg syntes det er spennende teori og veldig aktuelt nå som flere 1-og 2 åringer går i barnehagen.

Det har vært en fantastisk klasse å være sammen med og vi har støttet og lært hverandre mye. Jeg har alltid sett frem til de dagene det har vært samling på Hamar. Dager med mye lærdom og alltid tid til å være sosial.

Takk til studiegruppa mi som har vært en god støtte og hjelp gjennom studietiden. Vi har samarbeidet godt og gitt hverandre mye god kunnskap!

Takk til familie og venner som har støttet meg i denne tiden som har vært ganske så travel. Dere har holdt oppe troen på at dette skulle gå bra!

En ekstra stor takk til Mona Lisa Angell som fikk meg i gang med oppgaven, og veilederen min Chamilla Kristoffersen som har vært til stor hjelp og har fått meg til å reflektere og tenke i skriveprosessen.

Hanne Fodnes Bugueno

25. mai 2018

1. Innledning

1.1 Valg av tema og problemstilling

Jeg har lenge hatt interesse for de yngste barna i barnehagen og deres behov for trygghet og tilstedeværende voksne. I Norge går 82 % barn under tre år i barnehagen. Deres overgang fra å være hjemme med nære omsorgspersoner, til å bli en del av mange barn og ansatte i barnehagen, er noe jeg ønsker å se nærmere på. Jeg vil med utgangspunkt i forskning og skrevne artikler finne ut om størrelsen på barnegruppa har noe å si for hvordan tilknytningen blir. I de seneste årene har det blitt bygget nye barnehager med ulike størrelser og ulik struktur.

Problemstillingen er: Påvirker størrelsen på barnegruppa kvaliteten på tilknytningen?

For å kunne svare på dette har jeg valgt dokumentanalyse. Mitt utgangspunkt er *Rammeplanen for barnehagen* og tre artikler. Den ene artikkelen er hentet fra tidsskriftet *Barnehagefolk* utgave 3 fra 2012 som handler om ettåringen. Artikkelen heter «Ett år og en av 50». Den andre fant jeg på nettsiden *Utdanningsnytt.no*, og har overskriften « Dette bør bli bedre for de minste barna », som omhandler et resultat av to store forskningsprosjekt som heter «Gode barnehager for Norge» og «Blikk for barn». Den siste artikkelen er hentet fra *Glade barn.no* og heter «Store forhold i barnehagen». I *Rammeplanen for barnehagen* i kapittel seks under *overganger* er det et eget punkt som omhandler tiden da barnet begynner i barnehagen. Disse artiklene og *Rammeplanen for barnehagen* vil jeg se i forhold til tilknytningsteori. Hva sier tilknytningsteorien om hva som er de yngste barna sine viktigste behov i barnehagen, og hvordan forholder teorien seg til størrelsen på barnegruppene? Mitt hovedfokus her vil være den ansatte som en «trygg base», og hvordan de ansatte kan ha Trygghetssirkelen som et utgangspunkt i arbeidet med å få de minste barna trygge i barnehagen.

1.2 Begrepsavklaring

Tilknytning er oversatt fra det engelske begrepet *attachement* og beskriver betydningen av avhengighet. Tilknytningsteorien handler i hovedsak om forbindelsen mellom tilknytning og omsorg, og beskriver hvordan barnets nære eller andre omsorgspersoner evner å trøste, støtte

og hjelpe når barnet har behov for det (Broberg, Hagström & Broberg, 2014, s.34). I denne oppgaven betyr tilknytning den prosessen hvor barna knytter seg til og blir kjent med de ansatte i barnehagen.

Kvalitet er et begrep som ofte brukes i barnehageteori. Som Drugli (2017,s.81) påpeker er barnehagekvalitet noe vi alle mener er viktig, men det er ikke like stor enighet i hva vi legger i begrepet. I de fleste tilfeller handler kvalitet om miljømessige og relasjonelle forhold i barnehagen som påvirker barnas utvikling (Drugli, 2017,s.81). Drugli skiller mellom *strukturkvalitet* og *prosesskvalitet*. Strukturkvalitet beskriver faktorer som eierforhold, barnehagens organisering, antall barn i den enkelte gruppe/avdeling og det fysiske miljøet. Drugli mener dette er faktorer som det er enkelt å innhente informasjon om. Prosesskvaliteten innebærer barnas egne erfaringer i barnehagen, og beskriver relasjoner mellom barn og voksne, foreldresamarbeid, faglig innhold, medvirkning og arbeidsmiljø (Drugli, 2017,s.82-83). Denne oppgavens fokus ligger på strukturkvaliteten da jeg ønsker å se nærmere på om gruppestørrelsen har noe å si for kvaliteten på tilvenningen. Det er vanskelig å måle kvaliteten ved bare å se på strukturkvaliteten, siden tilvenningen handler om hvordan barnet knytter seg til personalet. Jeg kan ikke finne svar på om barna mener at gruppestørrelsen har noe å si, men jeg kan se på hva tilknytningsteorien beskriver i forhold til hva de yngste barna trenger, og om denne teorien er gjennomførbar i en stor barnegruppe med mange barn og ansatte. Slik vil jeg derfor også komme inn på prosesskvaliteten.

1.3 Oppbygning av oppgaven

Den første delen av oppgaven er en presentasjon av valg av tema og problemstilling, deretter følger en begrepsavklaring som er med på å avgrense oppgaven. Til slutt i innledningen beskriver jeg hvordan oppgaven bygges opp.

Teorikapitlet starter med en redegjørelse av hvor stor andel av de yngste barna som går i barnehagen og tilknytningsteori med hovedvekt på «trygg base» og Trygghetssirkelen. Helt til slutt i dette kapitlet går jeg nærmere inn på barnehagens organisering med utgangspunkt i overgangen mellom de små tradisjonelle barnegruppene, til større fleksible barnegrupper.

I metodekapitlet beskriver jeg valg av metode og beskriver innholdet i *Rammeplanen for barnehagen* og de tre artiklene jeg har valgt å fokusere på.

Drøftingsdelen tar for seg de utvalgte tekstene og teorien, og drøfter om størrelsen på barnegruppa har innvirkning på hvordan tilknytningen blir. Avslutningen oppsummerer og beskriver de viktigste punktene fra drøftingsdelen.

2. Teori

2.1 Teori og forskning

Denne delen av oppgaven presenterer relevant teori i forhold til problemstillingen. For å kunne diskutere rundt de yngste barnas posisjon i barnehagen er det relevant å redegjøre for hva som har skjedd de siste årene på dette området.

Videre ser jeg nærmere på om gruppestørrelsen påvirker den ansattes mulighet til å gi barnet den tryggheten, den tette oppfølgingen og tilhørigheten som det trenger. Det gjør jeg ved å se på tilknytningsbegrepet slik det presenteres av Broberg (2014), Bowlby, Winnicot og Ainswort via Abrahamsen (2015) og Trygghetssirkelen i boka til Brandtzæg, Torsteinson og Øiestad (2013). Men først kort om antall små barn i barnehagen.

2.1.1 De yngste barna i barnehagen

I følge statistisk sentralbyrå (2017) har det skjedd en stor endring i antall ett og toåringer i barnehagen. Det er blant de minste barna det er størst økning i prosentandelen som går i barnehage. I år 2000 var det 27 prosent ettåringer i barnehagen, og i 2016 var det 72 prosent. Hos toåringene var det 9 prosent i 1980 og 92 prosent i 2016. Disse tallene viser at det er mange små barn som går i barnehagen, derfor blir det spesielt viktig at de får en god start. Etter kravet om full barnehagedekning ble det bygget flere og større barnehager for å få plass til barna i barnehagen. Dette har satt i gang en diskusjon rundt kvaliteten på tilbudet de minste barna får. Videre skal jeg se på samspillsrelasjoner og tilknytningsteori.

2.1.2 Samspillrelasjoner mellom barn og voksen

«En relasjon består av gjensidig kommunikasjon og samspill mellom to parter over tid. I tillegg består relasjonen av partenes kunnskap om og forventninger til hverandre» (Hinde, 1979, gjengitt i Drugli, (2017,s.143). Drugli (2017,s.50-51) påpeker at det alltid er den voksne som er ansvarlig for at samspillet mellom voksne og barn utvikler seg positivt. Hun understreker at tilknytningskvalitet er spesielt viktig for de yngste barna i barnehagen og at forutsigbarhet er noe de ansatte må ha i bakhodet når de planlegger dagene på en avdeling med små barn. Hun mener at det er viktig at barnet blir trygg på en i personalet før de nære omsorgspersonene forlater det.

Johansson (2013, s.24-26) har gjort en undersøkelse av ulike atmosfærer i barnehagen. Med atmosfære mener Johansson fellestrekk ved væremåter, engasjement og tilstedeværelse i samspill med barna. Her ligger hovedvekten på hvordan de voksne kommuniserer med barna, men også på holdninger til barn. Hun beskriver en *samspillende atmosfære* som god når den ansatte er lydhør ovenfor barnet, tilstedeværende i deres livsverden, og kan innta en avslappende holdning til det som skjer. De voksne må vise interesse for det barna holder på med og oppmuntre dem til å prøve ting på egenhånd. De må engasjere seg å være både fysisk og mentalt tilstede.

2.2 Tilknytningsteori og «trygg base»

Broberg et. al (2014, s.20) beskriver *tilknytning* som *grunnleggende tillitt*, og at de barna som vet at de har voksne i nærheten til å trøste når de trenger trøst, hjelpe når de trenger hjelp og vet at de har et fang de kan klype opp på hvis de har behov, har en fordel når de skal takle utfordringer og arbeidsoppgaver i livet. Broberg et. al (2014, s. 22) mener at pedagoger må lage planer ut ifra barnets alder. Det er ikke de samme behovene hos de minste barna som det er hos de som er eldre. De yngste barna har større behov for voksenkontakt, direkte oppmerksomhet og samspill, og de trenger færre voksne rundt seg som de har blitt godt kjent med. Videre fremhever Broberg et. al (2014, s. 173) viktigheten av at det fysiske miljøet i barnehagen er tilpasset de minste barna sine behov og eksemplifiserer med å beskrive hvordan de nye store barnehagene er bygget med rom som fungerer på ulike måter og kan benyttes av alle. Her skiller det ikke på små og store barn. Hun hevder at tanken om at barna skal kunne bruke disse rommene etter behov sikkert er spennende for de eldste og velfungerende barna, men understreker at det kan være vanskelig for de minste barna siden det kan bli uoversiktlig og mange relasjoner å forholde seg til.

Bowlby var en kjent forsker og psykoanalytiker som arbeidet på måter som skilte seg fra andre psykoanalytikere på sin tid. Han var ikke mest opptatt av barnets indre verden, men omgivelsenes og foreldreomsorgens betydning for barnets personlighetsutvikling. Bowlby forklarte *emosjonelle tilknytningsbånd* som noe som varer over tid. Han hevdet at barn trenger voksne som klarer seg bedre i verden enn dem selv og, som kan støtte og gi barna trygghet til å kunne klare seg på egen hånd. Han fremstilte den «trygge basen» som barnets nære omsorgspersoner representerer, som en hjelp til å utvikle seg, bli selvstendige og gi dem støtte til og utforske verden (Abrahamsen, 2015,s. 51-52). Bowlby (2005,s. 12) beskrev

den «trygge basen» som et utgangspunkt der barnet kan utforske verden på egen hånd og vite at det alltid kan komme tilbake for psykologisk og emosjonell støtte når det trengs. Rollen til den «trygge basen» blir å være tilgjengelig, klar for å respondere på barnets handlinger, men samtidig la barnet utforske på egen hånd. Han sammenlignet denne basen med en offiser som kommanderer sin militærbase. Det er egentlig en venterolle, men den er ikke mindre viktig av den grunn. Det er bare når offiseren er sikker på at hans base er trygg at han tør å ta sjanser. Bowlby mente at den personen som presenterer barnets «trygge base» ikke bare har som oppgave å trøste og støtte barnet, men også å stimulere til lek og utforsking (Abrahamsen, 2015, s. 54-55).

2.2.1 Primærkontakter

Abrahamsen (2015, s 123) påpeker viktigheten av at de ansatte er bevisst på at alle barn er forskjellige og reagerer forskjellig når de begynner i barnehagen. Abrahamsen refererer til Winnicot som bruker begrepet «verden i små doser» når han beskriver den psykologiske prosessen et barn må igjennom første gang det skal klare seg på egen hånd uten sine nære omsorgspersoner. I denne prosessen mener Winnicot at det er veldig viktig at foreldrene eller andre personer barnet kjenner godt er tilstede. Med begrepet «verden i små doser» mener Winnicot at omverdenen og de utfordringene som følger med den, alltid må presenteres for de yngste barna i små og passende doser tilpasset deres alder (Abrahamsen, 2015,s. 138). Hvis det blir for mye på en gang, kan det fort bli skummelt og overveldende. Derfor er det også relevant hvor mange hendelser som pågår i det lille barnets liv samtidig. Hvis for eksempel barnet har flyttet til et nytt hus samtidig som det begynner i barnehagen, kan det påvirke hvordan barnet klarer å tilpasse seg en ny hverdag i barnehagen uten de nære omsorgspersonene. Abrahamsen (2015,s.139) påpeker videre at hvis vi som barnehagelærere og ansatte i barnehagen skal klare å presentere verden i små doser, må vi lære å lytte til de signalene som barnet sender ut.

En viktig konsekvens av det tilknytningsteorien sier, er at hvert barn skal få mulighet til å knytte seg til en eller to spesielle voksenpersoner når de starter i barnehagen. Som vi har vært inne på tidligere, så handler tilknytning om tillit og pålitelighet, og kan bare bygges opp over tid. Derfor mener Abrahamsen (2015, s. 155) at det blir feil å bytte ut begrepet *primærkontakt* med tilknytningsperson. I flere tilfeller kan det skje at barnets primærkontakt utvikler seg til å bli en tilknytningsperson for barnet. Av erfaring i barnehagen ser man noen

ganger at barnet knytter seg til en annen ansatt enn den som fungerer som barnets primærkontakt, og i disse tilfellene bør man som Abrahamsen mener, bytte primærkontakt. Det er i denne prosessen at barnet kan etablere sin andre «trygge base» som Bowlby kalte det. Å tilrettelegge for en trygg base blir vanskelig å gjennomføre hvis det er mye utskiftninger i personalet. Ustabilitet i personalet fremhever Abrahamsen (2015, s. 156) som en risikofaktor for de yngste barna. Videre påpeker Abrahamsen at muligheten for at de yngste skal kunne få en «trygg base» i barnehagen henger sammen med antall voksne per barn. Hun påpeker at små avdelinger hvor det er tilgjengelige voksne er det optimale for å oppnå trygghet som utgangspunkt for lek og utforsking.

2.3 Trygghetssirkelen

Trygghetssirkelen (Circle of Security) har sitt utspring i tilknytningsteorien og en metode Ainsworth kalte *Fremmedsituasjonen*. Ainsworth benyttet metoden for å observere hvordan ettåringer taklet korte atskillelser fra nære omsorgspersoner. Hun var opptatt av forbindelsen mellom tilknytning og barns utforskertrang. Observasjonssekvensen varte i 25 minutter og inneholdt åtte ulike deler. Resultatet av denne forskningsmetoden viste at det var en forbindelseslinje mellom barnas evne til utforsking og deres behov for nærhet (Abrahamsen, 2015, s. 69).

Ut ifra kunnskap om Bowlby sin tilknytningsteori og Ainsworth sin metode ble Trygghetssirkelen utviklet som en veiledning til foreldre for å utvikle god tilknytning som et grunnlag for videre utvikling hos barna. Trygghetssirkelen presenterer to medfødte behov hos et barn. *Tilknytningsbehov* er behovet for omsorg og beskyttelse fra nære voksne. Barn er også født med et behov for å *utforske og undersøke omgivelsene* (Brandzæg, Torsteinson & Øiestad, 2013, s. 17). Disse to behovene er avhengig av hverandre og barnet trenger ro inni seg for å kunne være nysgjerrige på verden.

Den «nedre» delen i trygghetssirkelen representerer barnets behov for beskyttelse og trøst hos den personen som er en «trygg base» for barnet. Den «øvre» delen i sirkelen viser barnets utforskertrang og selvstendighet. I boka *Se barnet innenfra* (Brandzæg et. al, 2013, s.19) beskrives barnets hjerne som en lampe og tilknytning skjer ved at kontakten settes i. Det vil si at når lampen lyser er barnet klar til å utforske verden. Da vet barnet at den voksne ser, forstår og gleder seg over det som skjer. Boka beskriver forskjellen mellom små og store

barn i barnehagen og mener at tilknytning er viktig for alle barna i barnehagen, men at de minste barna er mer avhengig av å bli forstått og beskyttet av en voksen som de kjenner godt. Når barnet begynner i barnehagen og ikke har sine nære omsorgspersoner som det er tilknyttet i nærheten, trenger de personer som kan fungere som deres «trygge base» i barnehagen. Hvis vi går tilbake på bildet av barnets hjerne som en lampe, klarer ikke en ettåring å lyse uten kobling til en voksenperson (Brandtzæg et.al, 2013 s. 25-28).

Øverst i trygghetssirkelen er barnet nysgjerrig på omgivelsene og andre personer rundt seg. Her trenger barnet en voksen som ser, passer på, gleder seg, hjelper ved behov og viser at den trives i samspill med barnet. Når barnet er nederst i sirkelen har det behov for «å lades» og trenger beskyttelse, trøst, omsorg og hjelp til å regulere følelser (Brandtzæg et.al, 2013 s 32-35).

2.4 Barnehager med ulik struktur og størrelse

IRIS-rapport (Vassenden, Thygesen, Bayer, Alvestad & Abrahamsen, 2011, s.2) er skrevet på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet og bakgrunnen for denne undersøkelsen var den store barnehageutbyggelsen de seneste årene. Rapporten beskriver kvaliteten på barnehage tilbudet etter masseutbyggelsen. Ifølge *IRIS-rapport* (2011,s 43) har det skjedd flere endringer på barnehagefeltet som et resultat av tanken om full barnehagedekning. Dette medførte at barnehagene som ble bygget etter 2005 ble bygget store for å få plass til flere barn. Flertallet av barnehagene bygget etter 2005 har base- eller sonestruktur, og har endret seg i størrelse og form. En barnehages organiseringsform beskrives ut fra om det er avdelings- eller avdelingsfri barnehage. Dette går videre på om barnegruppene har faste rom som tilhører gruppa, eller om det er fleksibel bruk av rommene (Vassenden et.al, 2011, s.46).

I følge Dahl og Evenstad (2010) sitert i Larsen og Slåtten (2014, s. 69) skilles det mellom avdelingsbarnehage, basebarnehage og sonebarnehage. Disse tre modellene er forskjellige i måten bygget er disponert på, hvilke funksjon fellesarealet har og om gruppene har faste rom. En avdelingsbarnehage er delt inn i avdelinger der hver gruppe har sitt lekeareal. I de fleste tilfeller har hver avdeling egen garderobe og bad. Størrelsen på barnegruppen hos de minste barna er ni til tolv barn (Larsen & Slåtten, 2014, s. 69).

En baseorganisert barnehage kan også ha bestemte grupper med egne rom, men forskjellen er at avdelingsarealet brukes som temarom med bestemte formål. Rommene er gjerne mindre i størrelse og gruppene består av mellom seks til tolv barn. Dette er ikke tilfellet i alle baseorganiserte barnehager. Noen basebarnehager åpner opp dørene mellom avdelingene og da blir ikke barnegruppene små (Larsen & Slåtten, 2014, s.69).

Sonebarnehagen har bare fellesareal. Gruppene kan ha faste tilknytningspersoner, men tilknytningen blir løsere hvis barnet velger hvilke rom det vil være i som individ, og ikke som gruppe (Larsen & Slåtten, 2014,s. 70).

3. Metode

3.1 Valg av metode

Jeg har valgt kvalitativ metode og skal foreta en dokumentanalyse av et utdrag fra *Rammeplanen for barnehagen*, samt tre artikler som omhandler temaet store og små barnegrupper og de yngste barna. Det er gjort en del forskning rundt de yngste barna og store barnegrupper som redegjør for relasjoner og omsorg. Dette er områder som er viktige i en tilknytningsprosess der barna skal bli trygge på de ansatte i barnegruppa. I dette kapitlet beskriver jeg hva en dokumentanalyse er og presenterer dokumentene.

3.1.1 Kvalitativ metode og dokumentanalyse

Innenfor kvalitativ metode er fortolkning og kontekst sentrale begreper. Hermeneutikken er en viktig inspirasjonskilde. Hermeneutikk beskrives som en spiral der en forståelse og fortolkning leder til en ny forståelse og krever en bevissthet om sitt eget ståsted i forhold til fenomenet man undersøker (Bergsland & Jæger, 2014, s. 67-68). Hvordan noe tolkes henger sammen med konteksten det tolkes i og «tolkerens» førforståelse. Førforståelsen består av teoretisk perspektiver, alt det som er lest og erfart av «tolkeren» livet gjennom. En redegjørelse for valg av tema er viktig fordi valget henger sammen med egen bakgrunn og teoretisk forståelse. Gadamer mente at man ikke var i stand til å møte et fenomen uten å være påvirket av egne fordommer og forutsetninger (Bergsland & Jæger, 2014, s. 67-68). Det er på denne måten jeg går inn i denne skriveprosessen med egne forutsetninger og meninger om fenomenet. Dermed synliggjør det faktum at tolkninger er subjektive.

«Ordet dokument brukes om alle skriftkilder som er relevant for forskeren, og beskrives som alle bevarte nedtegnelser av personers tanker, handlinger eller skaperverk» (Potter, 1998, gjengitt i Christoffersen & Johannesen, 2012, s.87). Dokumentene kan brukes som objekt for forskningen eller kilde for forskning. Dokumenter beskrives i Christoffersen & Johannesen (2012, s. 87-88) som alt ifra brev og notater til bøker og stortingsmeldinger. De nevner flere typer som kan brukes som utgangspunkt for en analyse. I en analyse av tekster brukes teori som et analyseverktøy ved siden av kildene. I motsetning til for eksempel en analyse av en prosatekst der forskeren er ute etter de formmessige sidene, vil en analyse av dokumenter med faglig innhold prøve å gi en objektiv beskrivelse av hovedtrekkene i tekstens innhold. Da jeg valgte ut artikler/ tekster til oppgaven brukte jeg mye tid på å undersøke opphavet til

artiklene og troverdigheten rundt tekstene. I denne prosessen var min førforståelse og tolkning relevant.

3.2 Artikler/tekster til dokumentanalysen

Rammeplanen for barnehagen er sentral i oppgaven fordi den beskriver hva regjeringen fastsetter i forhold til min problemstilling om størrelsen på barnegruppa påvirker kvaliteten på tilknytningen. Jeg har også valgt ut tre artikler som presenterer ulike syn som er relevante for denne dokumentanalysen. En av artiklene tar for seg hva som skal til for at kvaliteten på barnehagetilbudet skal bli bedre for de minste barna og beskriver resultater fra to store forskningsprosjekt innenfor barnehagefeltet; «Gode barnehager for Norge» (GoBaN) og Blikk for barn (BfB). Den andre artikkelen omhandler resultater fra en masteroppgave som har undersøkt hyppighet av kontakt mellom barn og voksne i barnegrupper med ulik størrelse. Den siste artikkelen beskriver hverdagen i en stor avdelingsfri barnehage på Nordstrand i Oslo, og fremhever positive ting ved store og fleksible barnegrupper.

3.3 Presentasjon av dokumentene

Under dette punktet presenterer jeg innholdet i de tekstene jeg har valgt. Jeg redegjør for det viktigste i forhold til hva som er relevant for denne oppgaven. Jeg fokuserer på de punktene som er relevante opp mot problemstillingen som omhandler de minste barna og tilknytning. Samspillsrelasjoner blir viktige her siden en tilknytningsprosess skjer i samspill med de voksne og barna.

3.3.1 *Rammeplan for barnehagen*

I *Rammeplanen for barnehagen* i kapittel 6 under *overganger* står det at; «Når barnet begynner i barnehagen, skal personalet sørge for tett oppfølging den første tiden slik at barnet kan oppleve tilhørighet og trygghet til å leke, utforske og lære» (Kunnskapsdepartementet, 2017, kapittel 6, s.33). Intensjonen er at barna skal få tett oppfølging den første tiden slik at de kan leke og utforske.

3.3.2 Dette bør bli bedre for de minste barna

Artikkelen er hentet fra *Utdanningsnytt.no* som er en nettside utgitt av utdanningsforbundet. Den ble publisert i 2015 og er skrevet av redaktør for *Første steg*, Line Fredheim Storvik og

journalist på *utdanningsnytt.no* Kirsten Ropeid. *Første steg* er et tidsskrift for barnehagelærere, styrere, studenter og andre med interesse på barnehagefeltet. Det er en lang artikkel med flere uttalelser fra ulike personer innen barnehagefeltet, så jeg har valgt ut det som handler om relasjoner og størrelsen på gruppene, for å holde meg til problemstillingen.

Artikkelen påpeker at nye studier viser at barnehagekvaliteten til barn under tre år er dårligere enn forventet. Barnehagene er ifølge forskning dårlige på relasjoner, hygiene og sikkerhet. Kvaliteten i tilbudet til de minste barna er på et middels nivå viser forskningen, og for å styrke kvaliteten trengs det kunnskap om de yngste barna, sier førstelektor ved Høyskolen i Oslo og Akershus og leder for forskningsprosjektet «Blikk for barn» Ellen OS. De siste årene har det vært endringer i hvordan barnehagene er organisert og utviklingen går fra små stabile grupper til større og fleksible. Funn viser at det er noe bedre kvalitet i barnehager med tradisjonelle barnegrupper (Storvik, Første steg & Ropeid, 2015).

Henriette R. Oliversen som er barnehagelærer i Hvitveisen barnehage, en av barnehagene det er blitt gjort studier i, mener at man må gå ned på antall barn istedenfor å sette inn flere folk. Det blir for mange personer for barnet å forholde seg til. Hun forteller om sin egen hverdag i barnehagen med ni barn på tre voksne. Der er det ro og tid for trøst og støtte for barna på fanget. Hun påpeker videre at barn under to år har behov for ro, få relasjoner og tett voksenkontakt, og at flere antall barn gir mere støy. Barnehagelæreren mener vi bør forske mer på gruppestørrelse og innføre en lov om tre voksne og ni barn på småbarngruppen (Storvik et al., 2015).

Barnehagelærer Oliversen har støtte i forskningen, og videre i artikkelen skriver professor ved Regionalt kunnskapssenter for barn og unge i Trondheim May Britt Drugli, at små barn kan knytte seg til fire til fem voksne. Har de to foreldre vil det si at de klarer å knytte seg til tre andre. Drugli påpeker at kvalitet handler om relasjoner og at politikere og barnehageeiere ikke kan bestemme at kvaliteten er god, men de kan bestemme hvordan strukturelle faktorer som gruppestørrelse kan tilpasses de minste barna. Hun mener videre at trygghet, forutsigbarhet og stabilitet er det viktigste for at de minste barna skal ha det bra i barnehagen. De føler seg tryggest i situasjoner når de er i nær relasjon til voksne som forstår dem (Storvik et al., 2015).

Nina Johannesen, førstelektor ved lærerutdanningen ved Høgskolen i Østfold sier at det de minste barna trenger er tid og nok voksne. Dette er fordi at de uttrykker seg på andre måter enn den verbalspråklige, derfor er det viktig at de blir sett og hørt. En ettåring trenger voksne med ledige armer og et fang å sitte på, siden de trenger praktisk støtte og emosjonell tilstedeværelse (Storvik et al., 2015).

Helt til slutt i artikkelen forklarer Åse Opheim i styret for utdanningsforbundet Hordaland, at de minste barna har rett til å være i en gruppe med en størrelse som er tilpasset dem. Hun mener at vi bør rette oppmerksomheten rundt hva gruppestørrelsen og gode rammer gjør for barnehagebarna. Det er viktig å bruke sin profesjonsstemme for å si klart ifra hva som er en god gruppestørrelse for de minste, og hva som ikke er det (Storvik et al., 2015).

3.3.3 Ett år og en av 50

Artikkelen er basert på studier gjort til en masteravhandling skrevet av Mari Hustad Sandøy og Victoria Elise Olsen i pedagogikk ved universitetet i Oslo. Masteravhandlingen heter «Små barn og store barnegrupper» og ble publisert i 2011. Artikkelen i tidsskriftet *Barnehagefolk* setter spørsmålsteget ved hvilke muligheter ettåringene har til å få kontakt med voksne i barnehager med ulik organisering og størrelse.

I deres studier (Sandøy & Olsen, 2012, s. 55) var det to analysebegrep som ble sentrale; *Kontakt* og *handling*. De beskrev kontakt som episoder der barnet i møte med personalet ble sett, respondert og at det var et tydelig fokus mellom barnet og den voksne eller rundt en gjenstand eller tredjeperson. Handlinger ble beskrevet som episoder der det ikke foregikk noen kontakt. Funnene viser at gruppestørrelsen har betydning for hyppigheten av kontakt. Selv under måltidene der man tror det er mye kontakt, var det mest handling.

I forskningsprosjektet fulgte Sandøy og Olsen tolv ettåringer i barnehager med ulike størrelse og organisering. Det var en avdelingsbarnehage med under sytti barn, en basebarnehage med over hundre, og en sonebarnehage med over tohundre barn. Gruppestørrelsen var på tolv, atten og femti barn i gruppa (Sandøy & Olsen, 2012, s.58). De undersøkte hyppighet av kontakt under måltidet. Det var tolv barn rundt bordet i den minste barnehagen, ni i den mellomstore og tjuesju i den største. Under måltidene var det lite kontakt og mest handling, men funnene viser at det foregikk mest kontakt i den mellomstore barnehagen under måltidet. Ettermiddagen i den største barnehagen var til tider kaotisk. Det

var mange barn på et sted og en praksisfortelling i artikkelen beskriver en liten gutt som hele tiden søkte mot et dukkerom der det var færre barn, men ble flyttet tilbake til de andre mange ganger før den ansatte delte opp barna i mindre grupper, og han fikk leke der. I den største barnehagen var det mest handlinger og minst kontakt, og barna var i kontakt med høyest antall forskjellige voksne.

Resultatene viser at barnehager med fleksibel organisering krever mer av personalet og det betyr mindre tid sammen med barna. Den minste barnehagen ga mer rom for medvirkning og ikke bare planlagt aktivitet. Avslutningsvis i artikkelen skriver de at undersøkelsen fra deres feltarbeid beskriver hvor mye kontakt det er og sammenhengen mellom gruppestørrelsen og kontakt, men sier ingenting om hvor mye kontakt en ettåring trenger (Sandøy & Olsen, 2012, s. 59).

3.3.4. Store forhold i barnehagen

Artikkelen inneholder eksempler fra en avdelingsfri barnehage på Nordstrand i Oslo som har 135 barn som er organisert i aldersbaserte team. Daglig leder Trine- Lise Lysholm forklarer at gruppene ikke er så store til daglig, og at hver gruppe har hver sin farge som skiller dem fra hverandre. Det eneste som er fastsatt for barna i barnehagen er faste plasser på kjøkkenet og i garderoben. Hvert team får utdelt hvert sitt rom i uka og de resterende temarommene kan benyttes av alle (Rise, 2014).

Lene Enger Bjørnstad er en av de tre faglige lederne som var med i planleggingsprosessen av barnehagen og hun beskriver barnehagen med mange rom og møbler som er tilpasset de yngste barna sin høyde. Rundt spørsmålet om foreldrene sin skepsis til store barnehager, mener Bjørnstad at folk kritiserer uten å vite hva de kritiserer, og at alt handler om organisering og drift av barnehagen. Bjørnstad peker tilbake til de gode resultatene på brukerundersøkelsen i 2011 (Rise, 2014).

Det blir stilt spørsmål om hvordan barnehagen sikrer at de minste barna får den tryggheten de trenger, og Bjørnstad forklarer at i tilvenningsperioden holder de minste barna seg på ett og samme rom med sitt team. Etter en stund velger de opplegg som gjelder for resten av året, men de har erfaring med at noen av de yngste barna beveger seg utenfor teamet fortere enn

forventet. Bjørnstad påpeker at de er ekstra strenge på rutinene i starten, slik at de forsikrer seg at barna får inn rutinene (Rise, 2014).

Lysholm og Bjørnstad mener at de har klart å finne en løsning der de kan utnytte fordelene med å være store. Dette begrunner de i at de kan tilby barna en mer variert hverdag med større fleksibilitet, og at den ene etasjen har femten ansatte og mange å spille på hvis noen er syke (Rise, 2014).

4. Drøfting

I dette kapitlet ser jeg nærmere på innholdet i de utvalgte artiklene og Rammeplanen, og diskuterer disse med utgangspunkt i tilknytningsteori, den ansatte som en «trygg base» og Trygghetssirkelen. Jeg har valgt å ta med Trygghetssirkelen i denne oppgaven fordi den representerer et godt bilde på hvor viktig det er at barna føler seg trygge før de kan utforske og leke på egen hånd. Den viser hvor avhengige de minste barna er av de ansattes tilstedeværelse, engasjement og støtte. *Rammeplanen for barnehagen* blir vesentlig i drøftingen fordi det er et dokument som barnehagelærere er pliktet til å følge. Det punktet fra kapittel seks som handler om den tiden barnet begynner i barnehagen er vesentlig i forhold til problemstillingen.

4.1 Samspill og relasjoner i barnegrupper med ulik størrelse

I artikkelen til Storvik et. al (2015) «»Dette bør bli bedre for de minste barna» er et av resultatene fra forskningsprosjektene «GoBaN» og «BfB» at barnehagene er for dårlig på blant annet relasjoner. For at en god tilknytningsprosess skal være mulig må det forekomme gode samspill mellom barn og voksne som kan utvikle seg til relasjoner I artikkelen « Ett år og en av 50» (Sandøy & Olsen, 2012) er et av funnene i Sandøy og Olsen sin masteravhandling at gruppestørrelsen har betydning for hyppigheten av *kontakt* mellom barn og voksne. Kontakt er et analysebegrep de bruker for å forklare situasjoner der det er et tydelig fokus mellom barnet og den ansatte. De observerte at under måltidet i den mellomstore barnehagen hvor det var ni barn rundt bordet foregikk det mest kontakt. I den største barnehagen var det 27 barn under måltidet. Drugli (2017) hevder at det alltid er den voksne som er ansvarlig for at samspillet mellom barn og voksne utvikler seg positivt. Johannson beskriver en samspillende atmosfære som lydhør og at den voksne er tilstedeværende i barnets livsverden både fysisk og mentalt. Er det mulig å gjennomføre med 27 små barn i samme rom? Av erfaring fra praksis og egen barnehage har jeg følt på hvordan det er å være i en barnegruppegruppe som blir for stor. Man bruker mere tid på å «slukke branner» enn å skape relasjoner. Det blir for mange barn på et sted og det er stort sett de barna som er mest «frempå» som får oppmerksomhet fra de voksne. I de tilfellene hvor jeg har hatt et bord med fire småbarn alene føler jeg at jeg får mere kontakt og muligheter til å skape gode relasjoner, enn om det er en gruppe med femten barn og fire voksne. Det som ofte kan skje når det er mange barn og ansatte på samme sted er at det er de voksne som snakker med hverandre, og ikke med barna.

4.2 Gruppestørrelser og tilknytning

I artikkelen til Storvik et. al (2015) «Dette bør bli bedre for de minste barna» fremhever Ellen Os at gjennom forskningsprosjektet «BfB» er det kommet frem resultater som sier at kvaliteten i barnehager med tradisjonelle barnegrupper er noe bedre enn i de store fleksible gruppene. Barnehagelærer i Hvitveisen barnehage som er en av barnehagene det har blitt gjort forskning i, mener man bør gå ned på antall barn i stedet for å sette inn flere folk. Det blir mange personer for barnet å forholde seg til, sier barnehagelæreren. Hun mener det er viktig å forske mer på gruppestørrelser. Drugli (Rise, 2017) påpeker at de minste barna klarer å knytte seg til fire til fem voksne, og hvis de har både mor og far betyr det at de kan knytte seg til tre til. Når barnegruppene blir større får barna flere voksne de må forholde seg til. I artikkelen «Store forhold i barnehagen» forteller Lysholm og Bjørnstad at den ene etasjen i barnehagen har femten ansatte og mange å spille på hvis noen er syke (Rise, 2014). Dette kan jo være en fordel i ulike situasjoner, men er det optimalt for de minste barna? I følge teorien kan de minste barna knytte seg til maks tre voksne i tillegg til de nære omsorgspersonene. I artikkelen til Sandøy og Olsen (2012) står det at i den største barnehagen ble det observert minst kontakt, og at barna var i kontakt med høyest antall forskjellige voksne. I *Rammeplanen for barnehagen* (2017) er et av de viktige punktene at barna skal få tett oppfølging den første tiden slik at de blir trygge.

I artikkelen «Ett år og en av 50» er det en praksisfortelling om en liten gutt fra den største barnehagen som hele tiden trekker seg inn på et rom hvor det er mindre barn og ingen voksne. Han blir flere ganger hentet tilbake igjen på rommet hvor alle barna og de ansatte oppholder seg. Kanskje det ble litt kaotisk for denne gutten og at han trengte å være i et rom med færre mennesker. Winnicot bruker et begrep om å gi de minste barna «verden i små doser». Med dette mener Winnicot at omverdenen og de utfordringene som følger med den, alltid må presenteres for de yngste barna i små og passelige doser tilpasset deres alder (Abrahamsen, 2015). Hvis det blir for mye på en gang, kan det fort bli skummelt og overveldende. Hvis vi støtter oss på funnene i Sandøy og Olsen sin masteravhandling var ettermiddagene i de største barnehagene til tider kaotiske. Det var mange barn og mange ansatte på samme sted. Dette går i mot Winnicot sitt prinsipp om å gi dem «verden i små doser». Kanskje det var nettopp det den lille gutten søkte etter når han hele tiden gikk inn i rommet hvor det var færre barn. En av de ansatte skjønte til slutt at det ble mange barn og voksne på et sted og valgte å dele dem opp i mindre grupper. Barnehagelæreren i Hvitveisen

barnehage forteller positivt om sin egne hverdag på småbarnsavdeling hvor de er tre voksne på ni barn. Hun påpeker at barn under to år har behov for ro, få relasjoner og tett voksenkontakt, og at flere antall barn gir mere støy.

I følge statistisk sentralbyrå (2017) var det i 2016 72 prosent ettåringer og 92 prosent toåringer som går i barnehagen. Det er en kraftig økning fra 27 prosent i 2000. Det var denne økningen og tanken om full barnehagedekning som gjorde at det ble bygget nye og større barnehager. Men har det blitt tenkt godt nok igjennom hvordan de minste barna passer inn i den nye barnehagestrukturen? Som det blir fremhevet i Rammepplanen skal barna få tett oppfølging og bli trygge til å kunne leke og utforske på egenhånd (Kunnskapsdepartementet, 2017) Broberg et.al (2014) poengterer at pedagogene må lage, planer ut ifra barnas alder og huske på at de minste barna ikke har de samme behovene som de eldste. Broberg fremhever voksenkontakt, direkte oppmerksomhet og samspill som svært viktig og at barna vet at de har voksne rundt seg som de kjenner godt. Barnehagelæreren (Storvik et.al, 2015) fremhever dette som en viktig faktor, at vi ikke setter inn flere voksne, men heller går ned på antall barn. I grupper med færre barn og færre voksne blir det lettere for de minste barna og bli godt kjent med de voksne. Abrahamsen (2015) mener at en viktig konsekvens av tilknytningsteorien er at barna skal få mulighet til å knytte seg til en eller to voksenpersoner når de starter i barnehagen. I artikkelen «Store forhold i barnehagen» (Rise, 2014) forklarer Bjørnstad at de minste barna i tilvenningsperioden oppholder seg på et og samme rom med sitt «team» i tiden frem til de følger resten av barnehagen sitt opplegg. Bjørnstad fremhever videre at de ofte beveger seg bort fra «teamet» fortere enn forventet. Det kommer ikke tydelig frem i artikkelen hvor store disse «teamene» er eller hvor mange ansatte som følger dem i tilvenningsperioden. Det er tilrettelagt for at de yngste barna skal være i en mindre gruppe i tilvenningstiden, men Bjørnstad nevner ikke noe om hvor mange dager de holder til på samme rom med en fast gruppe. Hvis vi skal støtte oss til det Abrahamsen fremhever som viktig for de yngste barna, kan de fort bli utrygge når de går bort fra det forutsigbare og blir en del av en større gruppe når den første tiden er over. Pedagogene i den avdelingsfrie barnehagen tilrettelegger for forutsigbarhet, trygghet og små forhold når de minste barna starter i barnehagen, men ikke for resten av året.

4.3 Tilgjengelighet og tilstedeværelse i barnegrupper med ulik størrelse

Bowlby (2005) fremstilte den «trygge basen» som barnets nære omsorgspersoner representerer, som en hjelp til å utvikle seg, bli selvstendige og gi dem støtte til og utforske verden. I Rammeplanen er det et krav om at de minste barna skal følges tett opp for å føle tilhørighet i gruppa, og bli trygge nok til å kunne utforske, leke og lære. Winnicot brukte begrepet «verden i små doser» når han skulle beskrive hvordan og hvor fort vi skal gå frem når de minste barna skal bli kjent med noe nytt. For at de ansatte i barnehagen skal kunne klare å presentere verden i små doser, må vi være tilgjengelige og lydhøre ovenfor barnas handlinger og de signalene de gir. Artikkelen til Sandøy og Olsen (2012) viser at barnehager med fleksibel organisering krever mer av personalet og det betyr mindre tid sammen med barna. Hvordan skal personalet kunne oppfylle de kriteriene som anses som viktige for de minste barna når mye av tiden brukes til planlegging og organisering? Hvis vi ser på artikkelen til Storvik et. al påpeker førstelektor Nina Johannesen at det de minste barna trenger er tid og nok voksne. Hun mener at en ettåring trenger voksne med ledige armer og et fang å sitte på, siden de trenger praktisk støtte og emosjonell tilstedeværelse.

Artikkelen til Rise (2014) fremhever det Lysholm og Bjørnstad poengterer om at de har funnet en løsning der de kan utnytte fordelene med å være store og begrunner dette med at barna får en variert hverdag med større fleksibilitet. I artikkelen understreker daglig leder Trine- Lise Lysholm at hver gruppe i barnehagen har en farge som skiller dem fra hverandre og at hver gruppe får utdelt et «fast» rom i uka og at de resterende rommene brukes som temarom som kan benyttes av alle. Men er dette en fordel for de minste barna? De beskriver barnehagen med mange ulike rom som barna kan benytte seg av. Hvis vi støtter oss på tilknytningsteorien og tanken om at trygghet må være i bunnen for at barna skal utforske og leke, blir spørsmålet om når barna får tid til å knytte seg til personalet og få en «trygg base» i en stor barnegruppe. Broberg et.al (2014) hevder at det fysiske miljøet i barnehagen har mye å si for hvordan de minste barna trives. Hun beskriver tanken om de avdelingsløse barnehagene hvor barna kan flytte seg ut fra basen som spennende for de eldre og velfungerende barna, men at det kanskje ikke er optimalt for de minste barna. Det kan fort bli vanskelig å ha oversikt over rommene og samtidig får barna mange relasjoner å forholde seg til. Abrahamsen (2015) mener at det blir vanskelig for barna å finne sin trygge base hvis de må forholde seg til voksne de ikke kjenner godt. I følge Bowlby er den personen som

representerer den «trygge basen» i en venterolle som innebærer noe mer enn bare og vente. For at barnet skal kunne få en «trygg base» i barnehagen må barnet bli kjent med en eller to i personalet som de føler seg nok trygge på til at de vet at de alltid kan komme tilbake for trøst og støtte når de måtte trenge det.

4.4 Bruk av Trygghetssirkelen i små og store barnegrupper

I rammeplanen for barnehagen (Kunnskapsdepartementet, 2017) under overganger står det at barna skal få en tett oppfølging når de begynner i barnehagen slik at de blir trygge nok til å leke, utforske og lære. Dette betyr at når barna begynner i barnehagen trenger de voksne som er tilstedeværende, og som gir dem trygghet for videre utforskning og utvikling. Dette kan sammenlignes med hvordan Trygghetssirkelen er bygget opp. Vi må gi barna en mulighet til å få en trygg base i barnehagen for at de skal kunne utvikle seg på egenhånd. Avslutningsvis i artikkelen til Storvik et.al (2015) fokuserer Åse Opheim i styret for utdanningsforbundet Hordaland på at de minste barna har rett til å være i en barnegruppe med størrelse tilpasset dem og at det er viktig at vi bruker vår profesjonsstemme til å si klart ifra om hva som er bra og ikke for de minste barna. Funnene i Sandøy og Olsen (2012) sin masteravhandling viser at gruppestørrelsen har betydning for hyppigheten av kontakt. Hvis vi bruker Trygghetssirkelen som en metode for å skape trygghet på avdelingen er et av kriteriene at de voksne har mulighet til å fungere som en «trygg base» for barna.

Brandzæg et.al (2013) fokuserer på de medfødte behovene hos et barn. Det er tilknytningsbehovet og behovet for utforskning. Disse to behovene er avhengig av hverandre for å fungere. Brandzæg et. al (2013) beskriver barnets hjerne som en lampe og ved hjelp av tilknytning vil denne lampen lyse. Det er den voksne som fungerer som kontakt for å få lampen til å lyse og når lampen lyser er barnet klar til å utforske verden. Hvis vi støtter oss på denne tanken om barnets hjerne som en lysende lampe og den voksne som kontakt, og ser dette i forbindelse med størrelsen på barnegruppen, ser vi at de yngste barna er avhengig av at de voksne er tilstedeværende og klar for å hjelpe barnet når det trengs. Funnene i artikkelen «Ett år og en av 50» viser at gruppestørrelsen har betydning for hvor ofte det forekommer kontakt mellom de voksne og barna. Hvis det blir for mange barn og voksne i en gruppe, er det mindre sannsynlig at det skjer kontakt. Hvis barnets lampe skal lyse er de avhengig av en voksen som støtter, ser og hjelper. Det er tryggheten i bunnen som er med på å føre barnet opp og inn i Trygghetssirkelen. I artikkelen «Store forhold i barnehagen» blir

det understreket at de minste barna oppholder seg i egne «team» på bestemte rom i tiden når de starter i barnehagen. Det blir ikke spesifisert om det er de samme ansatte som følger disse barna selv om de er på et bestemt sted med den samme gruppa, men de er opptatt av å fremheve viktigheten av forutsigbarhet den første tiden. Det kommer ikke frem i artikkelen viktigheten av trygghet for de minste barna, men at det viktigste er at de blir kjent med rutinene før de følger resten av barnehagen sitt opplegg. Det kan virke som om de er bevisst på hva som er bra for de minste barna, siden de blir «skjermet» fra den øvrige barnegruppa i startfasen. Barnehagelæreren i artikkelen til Storvik et. al (2015) beskriver sin hverdag med tre voksne på ni barn som rolig og forteller at de har tid til å trøste og støtte barna og har ledig fang. Her er det rom for å benytte Trygghetssirkelen som en metode. Hvis barnet har trygghet som utgangspunkt og vet at de har en voksen som de kan vende tilbake til for å få trøst og støtte, er de bedre rustet til å utforske sin omverden på en god måte. I den øvre delen i Trygghetssirkelen beveger barnet seg rundt på egenhånd og utforsker omgivelsene, men barnet trenger fortsatt å vite at det er en voksen som er der for å gi omsorg og støtte når det trengs.

5. Avslutning

I denne oppgaven har jeg drøftet om størrelsen på barnegruppa har påvirkning på hvordan tilknytningen blir. Oppgaven tar utgangspunkt i rammeplanen og studier av tre artikler som omhandler temaet store og små barnegrupper og tilknytningsteori. Jeg har funnet ut at det ikke nødvendigvis er størrelsen på barnehagen som er avgjørende for hvordan tilknytningen blir, men det er størrelsen på barnegruppene og hvordan organiseringen er innad i barnehagen.

Ved å se på innholdet i artiklene, utdraget fra rammeplanen og tilknytningsteori ser vi at de viktigste faktorer for at de minste barna skal trives er forutsigbarhet, tilstedeværende voksne og mulighet for å skape seg en «trygg base». I artikkelen til Storvik et.al (2015) viser funn fra forskningsprosjektene GoBaN og BfB at det er noe bedre kvalitet i barnehager med tradisjonelle barnegrupper enn i de store fleksible. Barnehagelæreren i Hvitveisen barnehage mener at ro, trøst, støtte, få relasjoner og voksenkontakt er noen av de minste barna sine viktigste behov. Drugli setter trygghet, forutsigbarhet og stabilitet som de viktigste faktorer for at de minste barna skal ha det bra i barnehagen. I artikkelen til Storvik et.al blir det fremhevet viktigheten at det blir forsket mer på gruppestørrelse rundt de minste barna og at vi gjennom kunnskap og teori rundt dette temaet må bruke vår profesjonsstemme til å si ifra om hva som er en god gruppestørrelse for småbarna. I artikkelen til Sandøy og Olsen kommer det frem at gruppestørrelsen har noe å si for hyppighet av kontakt mellom barn og voksne. Men funnene viser at det var i den mellomstore barnehagen det ble observert flest tilfeller av kontakt. Det var også i denne barnehagen det var færrest barn rundt bordet under måltidet. Dette betyr at det nødvendigvis ikke er størrelsen på barnehagen som avgjør, men hvordan barna deles opp innad i barnehagen. I artikkelen «Store forhold i barnehagen» er garderobeplassen og kjøkkenplassen det eneste faste barna har. Barnegruppene får utdelt hvert sitt rom for uka, mens de øvrige rommene brukes av alle. Det er bare i tiden når barna begynner i barnehagen at de har faste rom i en tid frem til de følger planen for resten av barnehagen. Hvis vi skal støtte oss på tilknytningsteorien kan dette bli uforutsigbart for de minste barna.

I artikkelen til Storvik et.al blir det flere ganger understreket viktigheten av at det heller bør være færre voksne enn å sette inn flere barn. I følge Abrahamsen og tilknytningsteorien skal barna få mulighet til å knytte seg til en eller to voksne når de starter i barnehagen. I

Rammeplanen står det at barna skal få tett oppfølging av personalet til å bli trygge og kjente når de starter i barnehagen. I artikkelen «Store forhold i barnehagen» kommer det frem at de minste barna får et eget område hvor de oppholder seg med sitt «team» den første tiden for å bli kjent med rutiner, før de etter hvert følger barnehagen sitt opplegg. Her ligger fokuset på at de skal bli kjent med rutiner, mens trygghet ikke blir nevnt i artikkelen. Funnene i artikkelen « Ett år og en av 50» viser at det kreves mer av personalet i barnehager med fleksibel organisering og at det betyr mindre tid med barna. Som Broberg påpeker er det fysiske miljøet viktig for hvordan barna trives og at de store barnehagene med ulike rom kan være spennende og variert for de velfungerende barna, men at det kan bli uforutsigbart for de minste barna. De trenger ansatte som er til stede og kan fungere som en «trygg base» for å støtte dem når de selv skal utforske omverdenen. Hvis de ansatte bruker mye av tiden til å organisere og planlegge hvilke rom barna skal bruke til enhver tid betyr det mindre tid med barna og mindre spontanitet.

For å kunne bruke Trygghetssirkelen som metode i barnehagen kreves det ansatte som er tilstede sammen med barna og som støtter og hjelper dem når de trenger det. Hvis det blir for mange i en gruppe kan det fort bli vanskelig å se hvert enkelt barn og det kan fort bli mere «brannslukking» enn å skape gode relasjoner mellom de voksne og barna. Gode relasjoner er en forutsetning for at det skal bli en god kvalitet på tilknytningen.

Litteraturliste

- Abrahamsen, G. (2015). *Tilknytningsbaserte barnehager*. Oslo. Universitetsforlaget. A.S
- Bergsland, M.D. & Jæger, H.(red).(2014). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*. Oslo. Cappelen Damm AS
- Bowlby, J. (2005). *A secure base. Clinical Applications of Attachment Theory*. London and New York. Routledge classic.
- Brandtzæg, I., Torsteinson, S. & Øiestad, G. (2013). *Se barnet innenfra. Hvordan jobbe med tilknytning i barnehagen*. Oslo. Kommuneforlaget AS.
- Broberg, M., Hagström, B. & Broberg, A. (2014). *Tilknytning i barnehagen. Hva betyr trygghet for lek og læring?* Oslo: Cappelen Damm AS.
- Christoffersen, L. & Johannesen, A. (2012). *Forskningsmetoder for lærerutdanningene*. Oslo. Abstrakt forlag A.S
- Drugli, M. (2017). *Liten i barnehagen*. Oslo: Cappelen Damm AS.
- Johansson, E. (2013). *Små barns læring. Møter mellom barn og voksne i barnehagen*. Oslo : Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagen: Innhold og oppgaver*. Hentet fra <https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagenbokmal2017.pdf>
- Larsen & Slåtten. (2014). *Nye tider Nye barnehageorganisasjoner*. Bergen: Vigmostad & Bjørke AS.

Rise, T. (2014, 28/10). Store forhold i barnehagen. *Glade barn. Klikk.no* Hentet fra:
<http://www.klikk.no/produkthjemmesider/gladebarn/store-forhold-i-barnehagen-2917960>

Sandøy, M. H. & Olsen, V.E. (2012). Ett år og en av 50. *Barnehagefolk*, 28(3), s. 54-59.

Statistisk sentralbyrå.(2017). *Barnehagedekning før og nå*. Hentet fra:
<https://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/de-fleste-smaa-barn-gaar-i-barnehage>

Storvik, L.F, Første steg & Ropeid, K.(2015). Dette bør bli bedre for de minste barna.
Utdanningsnytt.no. Hentet fra: <https://www.utdanningsnytt.no/magasin/2015/dette-bor-bli-betere-for-de-minste-barna/>
[Utdanningsdirektoratet](http://www.udir.no/utdanning/utdanningsnytt)

Vassenden, A., Thygesen, J., Bayer, S.B, Alvestad, M. & Abrahamsen, G. (2011).
Barnehagens organisering og strukturelle faktorerers betydning for kvalitet.
Kunnskapsdepartementet. (IRIS-rapport 2011- 0/29). Hentet fra:
https://www.udir.no/Upload/barnehage/Forskning_og_statistikk/Rapporter/Strukturelle_faktorerers_betydning_for_kvalitet.pdf

